

ŽALMY V TŘETÍ REDAKCI STAROČESKÉHO PŘEKLADU BIBLE

Mgr. Anna Michalcová

Tento příspěvek byla vytvořen s finanční podporou grantu poskytnutého GA UK č. 174223 s názvem »Textová variabilita třetí redakce staročeského biblického překladu« řešeného na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy.

18. 10. 2023, Diachronní setkání Kozojedy

Univerzita Karlova, Filozofická fakulta

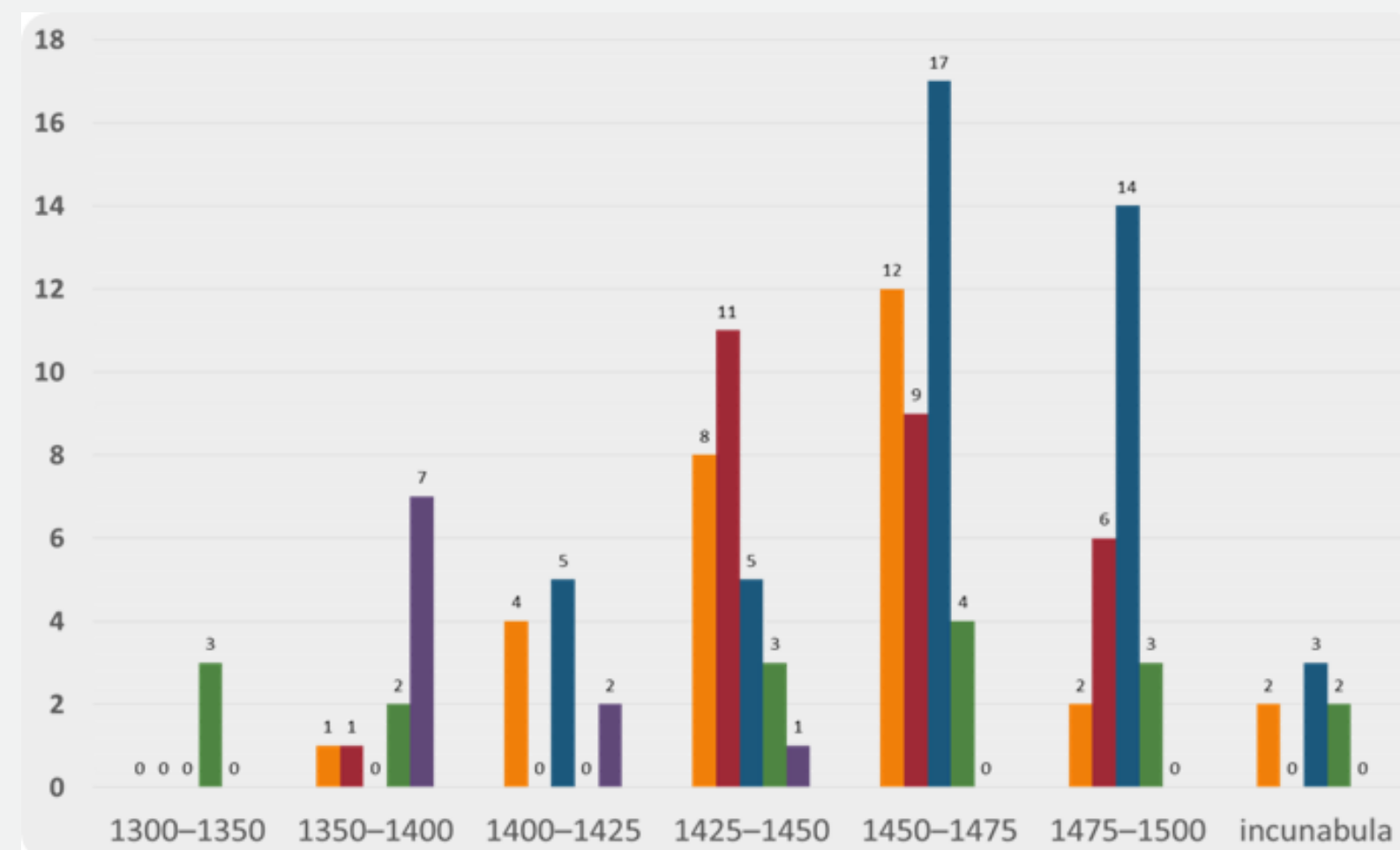
ÚVOD

- GA UK č. 174223: Textová variabilita třetí redakce staročeského biblického překladu
- výstupy: vědecké edice vybraných úseků z Bible padeřovské
 - Pentateuch (ff. 4r–71v)
 - Jozue (ff. 71v–80v)
 - Kniha Soudců (ff. 80v–89r)
 - Rút (ff. 89r–90v)
 - První kniha královská (ff. 91r–103r)
 - Skutky apoštolů (ff. 419v–432r)
- cíl: poskytnout zevrubnější pohled na vztahy mezi texty třetí redakce staročeského biblického překladu (zde na Knize žalmů)

STAROČESKÝ BIBLICKÝ PŘEKLAD

- první ucelený český překlad bible z latinské *Vulgáty* vznikl v polovině 14. století → během 14. a 15. století postupně vznikly čtyři různé verze překladu celé bible, tzv. *redakce*
- do roku 1500 doloženo celkem **245 biblických pramenů** (většina fragmenty):
 - **31 celých biblí**
 - **27 samostatných SZ**
 - **44 samostatných NZ**
 - **17 žaltářů**
 - **10 evangeliářů**

TŘETÍ REDAKCE

- (jediný) autor na ní začal pracovat zřejmě kolem roku 1410; přeložil SZ a revidoval NZ
- snažil se o jednolité překlad s jistými překladovými typy, o jednotnou terminologii a jednotný překlad latinských výrazů
- text těchto biblí prakticky shodný se společnou předlohou, nejstarší Bible padeřovská (1432–1435)

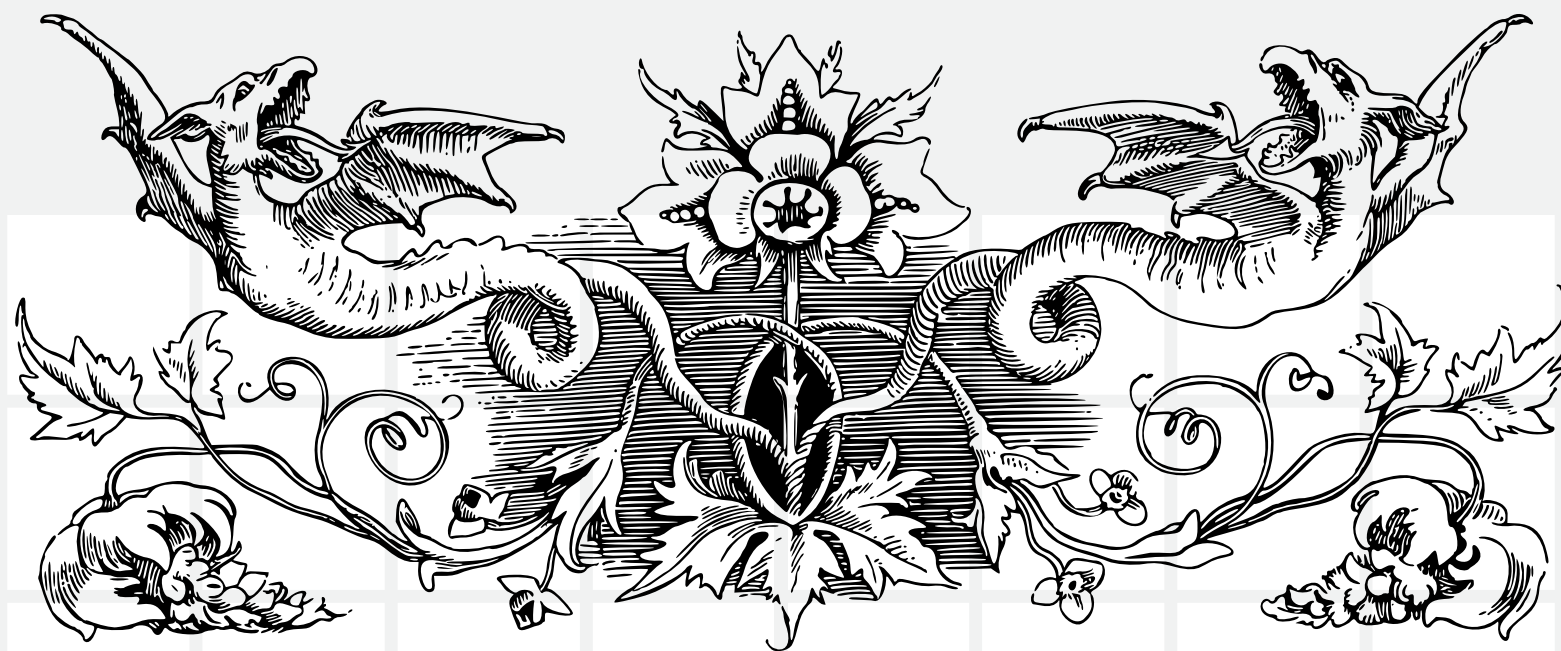
PŘEKLADY ŽALMŮ

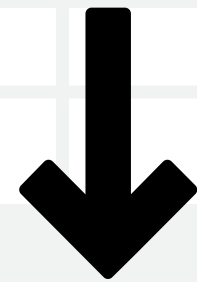
- tradice překladu žalmů tvořila samostatnou linii, oddělenou od staročeského překladu bible
- žalmy překládali jiní překladatelé za odlišných okolností × ale jejich hotové překlady byly do celých biblí často přijímány
- rozlišujeme:
 - 3. překlad žalmů (přelom 14. a 15. století)
 - třetiredakční úpravu 3. překladu žalmů
- nejstarší zápis třetího překladu žalmů v **Bibli boskovické** (asi 1421–1425)
- znění 3. překladu převzal překladatel třetí redakce → žalmy upravil podle své překladatelské strategie

VÝZKUMNÉ OTÁZKY

- ? Jak moc jsou si podobné prameny třetí redakce v Knize žalmů?
- ? Jak jsou si podobné s 3. překladem žaltáře?

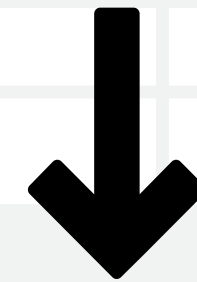
KOLACE PRAMENŮ

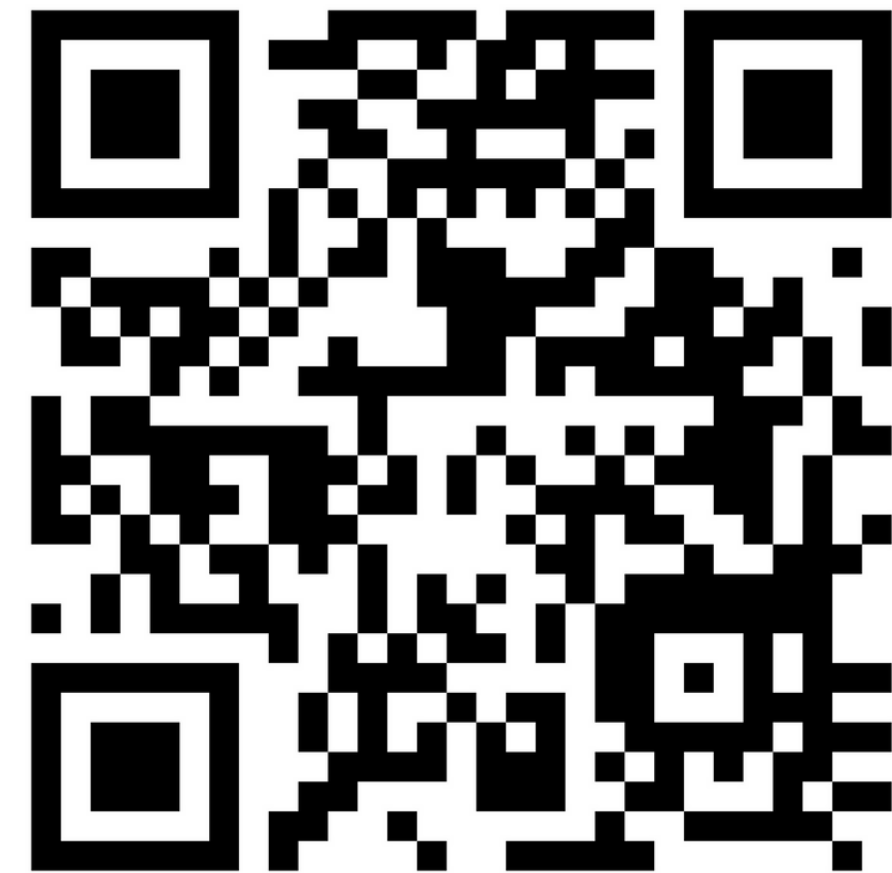
METODA

rozlišujeme:

- 1) **prameny třetího překladu**
(BibIBosk)
- 2) **třetiredakční prameny**
(BibIPad)
- 3) **kompilované prameny**
(viz Kyas 1997, Voleková - Svobodová
- Kreisingerová 2023)

PRAMENY

METODOLOGIE

sonda na Ps 6, 50, 100, 148

HLAVNÍ ZMĚNY

- autosémantika (substantiva, adjektiva, verba, adverbia)
- změny v překladu lexika

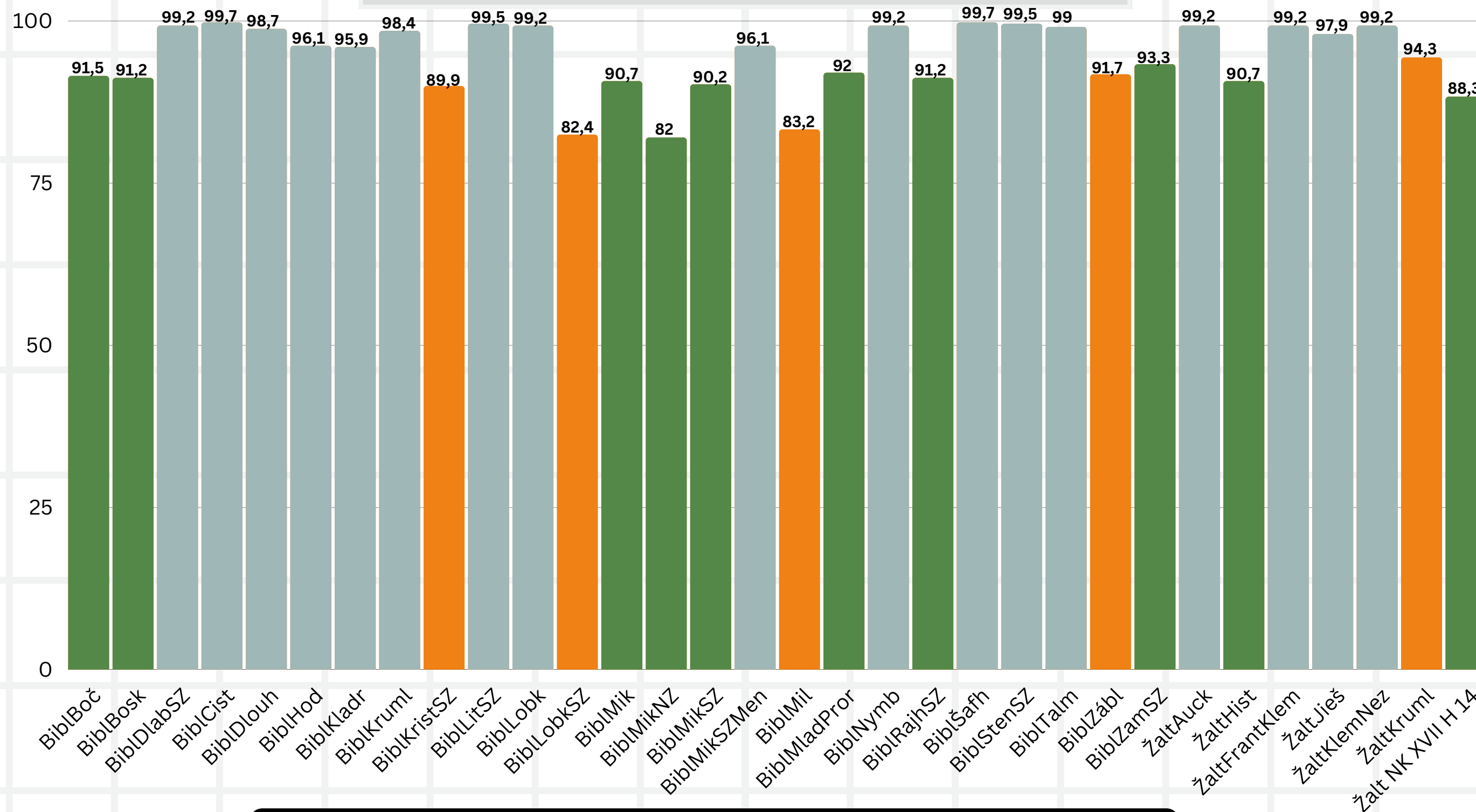
DROBNÉ ZMĚNY

- synsémantika (zájmena, předložky, spojky)
- změny tvaroslovné (čas, pád apod.)
- změny syntaktické

MIMO ANALÝZU

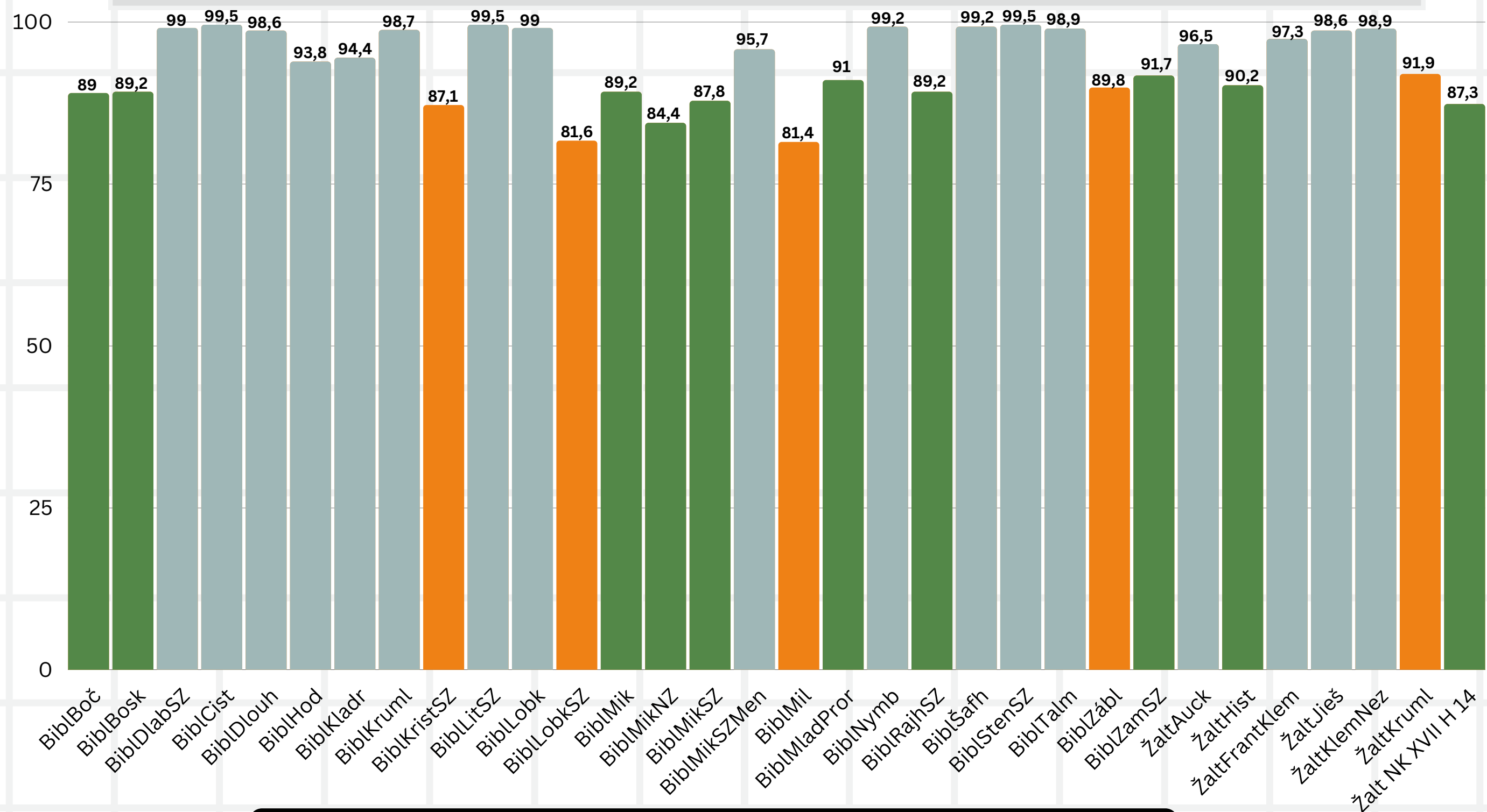
- nástupnické varianty
- nesmyslné chyby
- ~~individuální chyby,~~ nemotivované výpustky?

HLAVNÍ ZMĚNY

3. překlad × 3. redakce × samostatné znění / kompilovaný překlad

HLAVNÍ & DROBNÉ ZMĚNY

3. překlad × 3. redakce × samostatné znění / kompilovaný překlad

ŽALTÁŘ HORKÉHO

- rkp., Praha, Knihovna Národního muzea, sign. III H 28, 1450
- 3. překlad
- nakonec vyřazen z analýzy
- žalmy 148 úplně jiné znění - samostatný překlad?
- samostatné žaltáře - nestály by za další zkoumání? 😊

Nějaké jiné odchylky?

DALŠÍ ODCHYLKY

⚙️ ŽALTÁŘ SE SV. FRANTIŠKEM (ŽaltFrantKlem)

častý převod do feminina, proč?

např. Ps 6,7: pracoval sem > pracovala sem;

Ps 50,6 učinil sem > učinila sem atd.

⚙️ SBORNÍK MIKULOVSKÝ (BiblMikNZ)

hlavní změny 88,6 %, hlavní a drobné změny 84,4 %

často podobné znění s:

- ŽaltHist (Žaltář s druhou částí historických knih)
- ŽaltHor (Žaltář Horkého)

DĚKUJI ZA POZORNOST!

